

Sygn.akt III AUa 593/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar - Jarocka (spr.)

Sędziowie: SA Marek Szymanowski

SO del. Elżbieta Rosłoń

Protokolant: Emilia Janucik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 lutego 2016 r. w B.

sprawy z odwołania R. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne

na skutek apelacji wnioskodawcy R. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 24 lutego 2015 r. sygn. akt IV U 7701/14

I. zmienia zaskarżony wyrok i poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. z dnia 19 listopada 2014 roku w ten sposób, iż ustala, że R. M. nie jest zobowiązany do zapłaty składek na ubezpieczenia zdrowotne za okres od lipca 2008 roku do maja 2014 roku w kwocie 17.206,41 zł oraz odsetek w wysokości 6.432 zł,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. na rzecz R. M. kwotę 150 (sto pięćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym 120 (sto dwadzieścia) złotych kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sygn. akt III AUa 593/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 19 listopada 2014 roku, wydaną na podstawie przepisów ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 roku, poz. 1442 ze zm.) stwierdził, że R. M. posiada zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne. Organ rentowy wskazał, że zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi łącznie 23.638,41 złotych (w tym zadłużenie z tytułu składek – 17.206,41 złotych oraz odsetki – 6.432 złotych), zaś odsetki będą zaliczane nadal do dnia zapłaty, włącznie z tym dniem na zasadach i w wysokości określonej w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 roku Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2012 roku, poz. 749 ze zm.).

R. M. w odwołaniu od powyższej decyzji zarzucił naruszenie art. 2 Konstytucji RP oraz art. 8 k.p.a. Podniósł, że od 1992 roku niezmiennie prowadzi działalność gospodarczą, stan ten nie uległ zmianie również w 2008 roku, kiedy przyznano mu prawo do emerytury z KRUS. Wskazał również, że wielokrotnie informował KRUS o tym, że prowadzi działalność gospodarczą. Natomiast w dniu 17 grudnia 2009 roku doszło do przeniesienia informacji o prowadzonej przez odwołującego działalności gospodarczej z ewidencji gminnej do (...), zatem już w 2009 roku ZUS dysponował możliwością sprawdzenia jego statusu i poinformowania go o obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne. O tej konieczności nie informował go również KRUS. W ocenie odwołującego, doszło w ten sposób do złamania zasady zaufania obywatela do państwa. Wskazując na powyższe odwołujący domagał się uchylecia w całości zaskarżonej decyzji i umorzenia należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Sąd Okręgowy w Olsztynie po rozpoznaniu powyższego odwołania, wyrokiem z dnia 24 lutego 2015 roku odwołanie oddalił. Z ustaleń Sądu I instancji wynikało, że R. M. od dnia 31 grudnia 1992 roku prowadzi działalność gospodarczą i nigdy jej nie zawieszał. Od lipca 2008 roku jest uprawniony do emerytury rolniczej. Decyzją z dnia 10 czerwca 2014 roku, wydaną na wniosek organu rentowego, Dyrektor (...) Narodowego Funduszu Zdrowia w O. ustalił obowiązek wnioskodawcy podlegania obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej od dnia 1 lipca 2008 roku. Decyzja nie została zaskarżona przez R. M. w związku z czym uprawomocniła się. Decyzją z dnia 4 lipca 2014 roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. ustalił wobec odwołującego wymiar składki na ubezpieczenie zdrowotne za okres od lipca 2008 roku do maja 2014 roku. Decyzja uprawomocniła się dnia 5 sierpnia 2014 roku. Pismem z dnia 17 września 2014 roku organ rentowy poinformował odwołującego o wszczęciu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od lipca 2008 roku do maja 2014 roku. R. M. nie złożył wyjaśnień w sprawie i nie skorzystał z przysługującego mu prawa do wypowiedzenia się co do zebranych dowodów i materiałów. Od czerwca 2014 roku odwołujący regularnie opłaca składki na ubezpieczenie zdrowotne. Sąd Okręgowy wskazał, że odwołujący nie kwestionował obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenie zdrowotne, podnosił jedynie, że organ rentowy winien był go poinformować o obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne wobec faktu, iż rejestr, z którego wynika, że prowadzi on działalność gospodarczą jest rejestrem publicznym. Sąd I instancji podniósł, iż w świetle przepisu art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych, zgodnie z którym płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za dany miesiąc kalendarzowy, odwołujący, prowadząc działalność gospodarczą jest zobowiązany do zapłaty składki we właściwej wysokości i nie może się z tego obowiązku zwolnić, powołując się na niepoinformowanie go o tym obowiązku, gdyż brak jest przepisu prawa, który by ten warunek wprowadzał. Należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne wynikają z zobowiązania powstającego z dniem zaistnienia zdarzenia, z którym przepisy prawa łączą powstanie takiego zobowiązania. Obowiązek samoobliczania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne powstaje z mocy samego prawa za każdy okres ubezpieczenia (miesiąc kalendarzowy), a tym samym ewentualne zaległości w opłaceniu tych składek powstają - również z wykorzystaniem tego samego prawnego automatyzmu - każdorazowo w datach zaktualizowania się obowiązku ich samoobliczania i opłacania w terminach określonych odpowiednimi przepisami prawa. Powołując się na stanowisko Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego Sąd Okręgowy wskazał nadto, że nieopłacone w ustawowo określonym terminie składki na ubezpieczenia społeczne (co należy odnosić również do składek na ubezpieczenie zdrowotne) powodują powstanie od tej daty zaległości składkowej z mocy samego prawa. Także ewentualna decyzja w zakresie obowiązkowego podlegania tym ubezpieczeniom jest wyłącznie decyzją deklaratoryjną, na podstawie której strona nie nabywa żadnych praw, bowiem objęcie ubezpieczeniem następuje z mocy prawa, z chwilą ziszczenia się jego ustawowych warunków. Jednakże bezsprzecznie kwestia objęcia ubezpieczeniem zdrowotnym ma znaczenie „przesądzające” o obowiązku opłacenia składek na ubezpieczenie zdrowotne. Sąd I instancji stwierdził, że w niniejszej sprawie decyzja ustalająca podleganie przez odwołującego ubezpieczeniu zdrowotnemu została wydana i jest prawomocna. W dalszej kolejności Sąd Okręgowy stwierdził, że R. M. prowadzący od 1992 roku pozarolniczą działalność gospodarczą, od dnia 1 stycznia 1999 roku w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 6 lutego 1997 roku o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym, był z mocy prawa zobowiązany do samoobliczania i opłacania składek na ubezpieczenie zdrowotne na zasadach określonych

ustawą o systemie ubezpieczeń społecznych. Odwołujący w okresie od lipca 2008 roku do maja 2014 roku z obowiązku tego bezspornie się nie wywiązał, a zatem z mocy w/w przepisów powstały po jego stronie zaległości składkowe wraz z towarzyszącymi im należnościami odsetkowymi. W świetle art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych i art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych obowiązek ten aktualny jest także w przypadku pobierania świadczenia emerytalnego, związany jest jednak wyłącznie z faktem prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Nadto Sąd Okręgowy powołując się na stanowisko Sądu Apelacyjnego w Szczecinie wskazał, że ubezpieczony, prowadząc działalność gospodarczą, jest zobowiązany do zapłaty składki we właściwej wysokości i nie może się z tego obowiązku zwolnić, powołując się na złożenie wniosku o umorzenie należności z tytułu składek. Reasumując, Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że wymierzenie ubezpieczonemu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od lipca 2008 roku do maja 2014 roku było prawnie i faktycznie uzasadnione wobec spełnienia w tym okresie podstaw do objęcia przedmiotowym ubezpieczeniem na podstawie art. 66 ust. 1 lit c ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tj. Dz. U. z 2008 roku, Nr 164, poz. 1027 ze zm.), w brzmieniu zmienionym art. 12 ustawy z dnia 10 lipca 2008 roku o zmianie ustawy o swobodzie działalności gospodarczej oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2008 roku, Nr 141, poz. 888), w myśl którego obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego podlegają osoby spełniające warunki do objęcia ubezpieczeniami społecznymi lub ubezpieczeniem społecznym rolników, które są osobami prowadzącymi działalność pozarolniczą lub osobami z nimi współpracującymi, z wyłączeniem osób, które zawiesiły wykonywanie działalności gospodarczej na podstawie przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Obowiązek ubezpieczenia osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą stosownie do treści art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych powstaje i wygasa w terminach określonych w przepisach o ubezpieczeniu społecznym, tj. ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych. Zgodnie z brzmieniem art. 13 pkt 4 tej ustawy obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu podlegają osoby prowadzące działalność pozarolniczą od dnia rozpoczęcia wykonywania działalności do dnia zaprzestania wykonywania tej działalności. Mając na uwadze fakt, iż odwołujący nie zaskarżył decyzji Dyrektora (...) Narodowego Funduszu Zdrowia w O. z dnia 10 czerwca 2014 roku oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 lipca 2014 roku ustalającej wymiar składki na ubezpieczenie zdrowotne, a zatem wobec ich uprawomocnienia się, a także uwzględniając, iż odwołujący nie zgłosił zarzutów co do prawidłowości obliczenia zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne wraz z należnymi odsetkami, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

R. M. zaskarżył powyższy wyrok w całości, zarzucając mu:

- obrazę przepisów postępowania, tj. art. 233 k.p.c. poprzez dowolną, sprzeczną z zasadami wiedzy i doświadczenia ocenę materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, który jednoznacznie wskazywał, iż w podstawie oczywiście wadliwej decyzji z dnia 10 czerwca 2014 roku wydanej przez Dyrektora (...) Narodowego Funduszu Zdrowia w O. (...) Oddział w O. Inspektorat w G. naliczył odwołującemu zadłużenie w kwocie 23.638,41 złotych, w sytuacji gdy odwołujący od 2008 roku jest emerytem prowadzącym dodatkowo działalność gospodarczą i odprowadza podatek dochodowy w postaci karty podatkowej, w związku z czym zwolniony jest z mocy prawa z obowiązku opłacania składki zdrowotnej,

- obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 82 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych poprzez zaniechanie zbadania podstawy naliczenia składek na ubezpieczenie zdrowotne, co w konsekwencji doprowadziło do oddalenia odwołania, w sytuacji gdy (...) Oddział w O. Inspektorat w G. dokonał naliczenia zobowiązania z tytułu zaległych składek na ubezpieczenie zdrowotne, w sytuacji, gdy skarżący nie podlega takiemu obowiązkowi,

- sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego poprzez zaaprobowanie skarżonej decyzji (...) Oddział w O. Inspektorat w G., w sytuacji oparcia jej na oczywiście wadliwej podstawie w postaci wcześniejszych decyzji, przy braku w tym zakresie reakcji Sądu i braku zasygnalizowania organowi konieczności

uchylenia wadliwych z mocy prawa decyzji ustalających konieczność opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne i wymiaru składki.

Wskazując na powyższe zarzuty skarżący domagał się uchylenia zaskarżonej decyzji oraz zwrócenia się do właściwych organów o wszczęcie postępowania w celu uchylenia wadliwych z mocy prawa decyzji z dnia 10 czerwca 2014 roku i 4 lipca 2014 roku.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Jak prawidłowo ustalił Sąd I instancji, w spornych okresach, w odniesieniu do których aktualnie zaskarżoną decyzją ZUS z dnia 19 listopada 2014 roku stwierdzono istnienie zaległości z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne, tj. od lipca 2008 roku do maja 2014 roku R. M. pobierał emeryturę oraz prowadził pozarolniczą działalność gospodarczą.

W spornym okresie problematykę ubezpieczenia zdrowotnego regulowały przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, obowiązującej od dnia 1 października 2004 roku. Stosownie do treści art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c, art. 66 ust. 1 pkt 16 oraz art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych wnioskodawca podlegał obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego zarówno z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej oraz z tytułu pobierania emerytury i był zobowiązany do opłacania składek na to ubezpieczenie z każdego z tych tytułów odrębnie.

Niewątpliwie kwestia podlegania przez odwołującego w spornym okresie obowiązkowi ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej została rozstrzygnięta prawomocną decyzją Dyrektora (...) Narodowego Funduszu Zdrowia z dnia 10 czerwca 2014 roku i nie podlega badaniu w niniejszym postępowaniu.

W konsekwencji zaś powyższej decyzji dyrektora oddziału NFZ Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 4 lipca 2014 roku ustalił wobec odwołującego wymiar składki na ubezpieczenie zdrowotne za okres od lipca 2008 roku do maja 2014 roku. Decyzja ta również jest prawomocna.

Zaskarżona aktualnie decyzja organu rentowego z dnia 19 listopada 2014 roku jest decyzją wymiarową, tj. określa wysokość zadłużenia R. M. z tytułu nieuiszczonych składek na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej wraz z odsetkami za sporny okres.

Stosownie natomiast do art. 82 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych składka na ubezpieczenie zdrowotne nie jest opłacana przez osobę, której świadczenie emerytalne lub rentowe nie przekracza miesięcznie kwoty minimalnego wynagrodzenia, od tytułu do objęcia obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 1 lit. c, w przypadku gdy osoba ta:

- 1)uzyskuje dodatkowe przychody z tego tytułu w wysokości nieprzekraczającej miesięcznie 50% kwoty najniższej emerytury lub
- 2)opłaca podatek dochodowy w formie karty podatkowej.

Odwołujący na etapie postępowania przed Sądem Apelacyjnym wykazał, że spełnia warunki, które zwalniają od obowiązku opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej, o jakich mowa w art. 82 ust. 8 pkt 2 w/w ustawy.

R. M. w latach 2008-2014, a zatem w całym spornym okresie opłacał podatek dochodowy z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej w formie karty podatkowej (zaświadczenie Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. z dnia 10

grudnia 2015 roku – k. 66 oraz decyzje Naczelnika Urzędu Skarbowego w G. w sprawie ustalenia wysokości stawki karty podatkowej za lata podatkowe 2008-2014 - k. 67-73).

Nadto we wszystkich miesiącach poczynając od lipca 2008 roku do maja 2014 roku świadczenie emerytalne z KRUS przysługujące odwołującemu było niższe od najniższego wynagrodzenia.

I tak, wysokość minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2008 roku ustalona na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 11 września 2007 roku (Dz. U. z 2007 roku, Nr 171, poz. 1209) wynosiła 1.126 złotych. Z kolei minimalne wynagrodzenie w 2009 roku wynosiło 1.276 złotych (obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2008 roku w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2009 roku, M.P. z 2008 roku, Nr 55, poz. 499), w 2010 roku – 1317 złotych (obwieszczenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 24 lipca 2009 roku w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę w 2010 roku, M.P. z 2009 roku, Nr 48, poz. 709), w 2011 roku – 1.386 złotych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 października 2010 roku, Dz.U. z 2010 roku, Nr 194, poz. 1288), w 2012 roku – 1.500 złotych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku, Dz.U. z 2011 roku, Nr 192, poz. 1141), w 2013 roku – 1.600 złotych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 września 2012 roku, Dz.U. z 2012 roku, poz. 1026), zaś w 2014 roku – 1.680 złotych (rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 września 2013 roku, Dz.U. z 2013 roku, poz. 1074).

Natomiast wysokość emerytury rolniczej R. M., jak wynika z przedłożonych przez niego decyzji prezesa KRUS ustalających wysokość świadczenia, od dnia 31 maja 2008 roku wynosiła 825,59 złotych brutto, od dnia 1 marca 2009 roku – 645,62 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę) od dnia 1 lutego 2010 roku – 877,64 złotych brutto, od dnia 1 marca 2010 roku – 702,23 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę), od dnia 1 lutego 2011 roku – 918,18 złotych brutto, od dnia 1 marca 2011 roku – 751,18 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę), od dnia 1 lutego 2012 roku – 946,63 złotych brutto, od dnia 1 marca 2012 roku – 835,68 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę), od dnia 1 marca 2013 roku – 918,50 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę), zaś od dnia 1 marca 2014 roku – 932,78 złotych netto (kwota brutto nie przekraczała minimalnego wynagrodzenia za pracę) - k. 57.

Odwołujący spełnia więc przesłanki z przepisu art. 82 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, tj. pobierane przez niego świadczenie emerytalne nie przekraczało miesięcznie kwoty minimalnego wynagrodzenia, zaś z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej opłacał podatek dochodowy w formie karty podatkowej, zatem zwolniony jest z obowiązku zapłaty składek na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej za sporny okres.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, fakt istnienia prawomocnej decyzji ustalającej wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne nie stoi na przeszkodzie merytorycznemu rozstrzygnięciu w sprawie, czyli rozstrzygnięciu co do zaskarżonej decyzji, w której ZUS stwierdził, że odwołujący posiada zaległości składkowe z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne wraz z odsetkami w wysokości określonej decyzją. Ustalenie podstawy wymiaru składek nie jest bowiem równoznaczne z obowiązkiem ich zapłaty.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

O kosztach procesu orzeczono na podstawie art. 102 k.p.c. w zw. z § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2013 roku, poz. 461 ze zm.) przyznając na rzecz R. M. wygrywającego proces kwotę 150 złotych, w tym 120 złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz 30 złotych tytułem zwrotu opłaty od apelacji. Na wysokość przyznanych kosztów miało wpływ to, że odwołujący dowody na okoliczność spełnienia przesłanek z art. 82 ust. 8 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych złożył dopiero na etapie postępowania apelacyjnego – pkt II sentencji wyroku.

A.K.